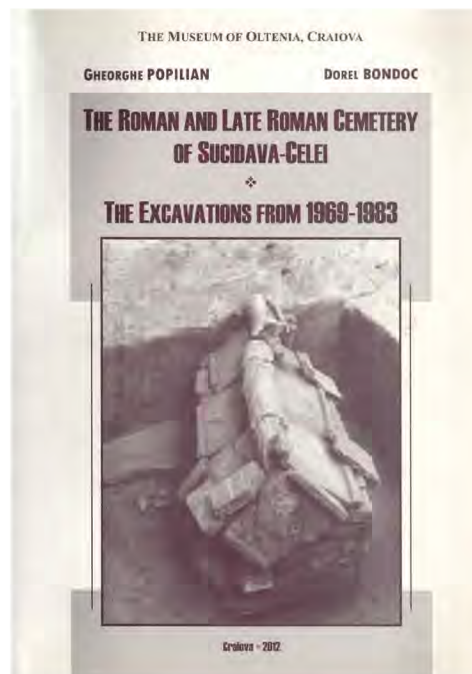

Gheorghe Popilian, Dorel Bondoc: *The Roman and Late Roman Cemetery of Sucidava-Celei. The Excavations from 1969–1983*. Craiova, The Museum of Craiova, 2012, 370 p. il. ISBN 978–973–0–12260–2.

Prof. Gheorghe Popilian este un nume cunoscut în arheologia Olteniei. Născut în anul 1926 în Melineștii Doljului, a urmat cursurile Liceului „Carol I” din Craiova și ale Facultății de Istorie a Universității din București. A lucrat la Muzeul din Craiova (1956–1959, 1963–1966, 1975–1980, ajungând șef de secție), cercetător la Centrul de Istorie, Filologie și Etnografie din Craiova al Academiei Republicii Socialiste România (ulterior Institutul de Studii Socio-umane din Craiova al Academiei Române, 1966–1975 și 1980–1998 și director între 1990–1998). A fost deținut politic între 1959–1963. A obținut titlul de doctor în istorie cu teza *Ceramica romană din Oltenia* susținută în 1974 sub conducerea Prof. univ. dr. Gheorghe Ștefan. A fost prezent pe numeroase șantiere arheologice din Oltenia: Celei (Sucidava), Slăveni, Reșca (Romula), Orșova (Dierna), ostrovul Șimian și Ostrovul Mare, Locusteni, Craiova („Fântâna Obedeanu”), Groșani-Olt. Bibliografia sa, cu accent pe perioada romană, cuprinde peste 120 de titluri¹.

Mult mai tânărul său coleg, Petruș-Dorel Bondoc, a văzut lumina zilei la Craiova în 1970. Deși absolvent al unui liceu tehnic, a urmat între 1990–1995 cursurile Facultății de Litere și Istorie a Universității din Craiova. A devenit doctor în istorie al Universității din București în 2004 cu o teză despre *Stăpânirea romană la nordul Dunării după retragerea aureliană* sub conducerea Prof. univ. dr. Alexandru Barnea. Muzeograf la Muzeul Olteniei, el a adunat în bibliografia sa între 2000–2012, nu mai puțin de 14 cărți și 70 de articole de specialitate².

Cartea se constituie într-un instrument util destinat exclusiv specialiștilor. Redactat în românește, dar publicat în limba engleză în traducerea Mihaelei Pena, volumul este un catalog exhaustiv și bogat ilustrat cu fotografii, dar și cu desenele clare ale Angelei Ciocâlțeu.

O scurtă *Prefață* (p. 5) deslușește, între altele, denumirea de Sucidava-Celei pe care autorii o folosesc consecvent spre a deosebi această așezare de omonima sa din Dobrogea (com. Izvoarele, jud. Constanța). Se precizează faptul că cimitirul Sucidavei este cel mai mare dintre cele descoperite până astăzi în Oltenia. Numai între 1969–1983 au fost cercetate 480 de morminte.

Introducerea (p. 6–8) precizează mai clar subiectul cărții. La Sucidava au fost identificate 3 perimetre funerare. Catalogul de față se referă exclusiv la al 3-lea perimetru ce se găsește la nord de așezarea civilă, de-a lungul drumului care urca spre Romula. Descoperirile au fost efectuate exclusiv pe proprietatea locuitorului Ștefan Mateescu (p. 6). Săpăturile au fost întreprinse între 1966–1993 de către Nubar Hamparțumian (1966–1977), Constantin C. Petolescu și Octavian Onea (1966–1968) și Gheorghe Popilian (1969–1983) (p. 7). Ele au fost publicate de către Dumitru Tudor (1968, 1970, 1974), Nubar Hamparțumian (1971 și 1971 împreună cu V[anda] Wolski), C.C. Petolescu și Octavian Onea (1973), Octavian Toropu (1976 și 1987 în colaborare cu Constantin Tătulea). Monedele au fost publicate de către Gh. Poenaru-Bordea (1973) iar

¹ Preda 1978; Poenaru-Bordea 1996 (cu bibliografia scrierilor până în 1996).

² dorelbondoc.blogspot.com, 2013 V 9.

ceramica de către Gh. Popilian (1976) (p. 8). În completarea introducerii urmează șapte pagini cu figuri între care și două hărți ale Sucidavei și ale teritoriului său (p. 9–10).

Un prim capitol cuprinde *Catalogul mormintelor* (p. 14–82) urmat de 134 de planșe (p. 84–217) ale celor 478 de morminte. Cel de-al treilea capitol prezintă descrierea obiectelor descoperite în morminte (p. 218–254): ceramica, catalogul (întocmit de Gh. Poenaru-Bordea și Gh. Popilian) al celor 230 de monede descoperite, fibule, brățări, cercei, inele, pandantive, oglinzi, instrumente medicale, cuțite din fier, instrumente de scris, mărgelile, piese de echipament militar, vase de sticlă, casete din lemn cu rame și mânere din bronz etc. Capitolul IV este dedicat *Riturilor și ritualurilor de înmormântare* (p. 255–258).

Concluziile (p. 258–264) sunt cele care încununează opera.

Autorii disting opt tipuri de morminte (atât de incinerare, cât și de inhumare). Ele se încadrează în 3 orizonturi cronologice:

Primul este din sec. I. Cele mai vechi monede sunt de la Agrippa și Claudius I. Au fost descoperite monede în gura sau pe pieptul decedaților („obolul lui Charon”). Numeroase mărgelile de sticlă sunt legate de prezența sarmaților. Nu au fost identificate obiecte care să poată fi clar atribuite creștinilor. Se încearcă și clasificare etnică a mormintelor atribuite unor populații diferite: romani și romanici, traci nordici („geto-daci”), balcanici (greci, traci sudici, iliri), dalmați, celți, sarmați (p. 259) și, posibil, huni (p. 260). Ceramica este exclusiv romană. Cele mai vechi morminte sunt de la mijlocul sec. II și începutul sec. III, atât de inhumare, cât și de incinerare. Numeroase morminte datând de la sfârșitul sec. II și din primele decenii ale sec. III indică o sporire a populației. Spre sfârșitul sec. III are loc o încetare a locuirii, bruscă dar temporară, pusă pe seama atacurilor carpilor (p. 247) și goților (p. 248–250). Așezarea civilă se micșorează și e fortificată. Însă autorii lasă a se întrevădea o realitate crudă: o posibilă distrugere a așezării pentru care nu mai există vestigii pentru mai bine de o jumătate de secol.

Un al doilea orizont arheologic cuprinde perioada 328/329–378/382. Acum predomină incinerarea. Sub Constantin I are loc o întărire a rolului Sucidavei: prefectură a Legiunii a V-a Macedonica, punct de plecare pentru drumul ce urca de la Dunăre pe valea Oltului și podul de piatră ce o lega de *Oescusul* transdanubian. În haosul care a urmat dezastrului de la Adrianopol din anul 378, Sucidava însăși e distrusă pe la 382. Ultimele monede sunt din 361 când la conducerea imperiului se afla Constantin II.

Al treilea orizont arheologic debutează în anul 383, când se reconstruiește cetatea Sucidava. Mormintele sunt de inhumare și aparțin unor militari (p. 263). Invasia hunilor conduși de Uldes din 408/409 pune capăt definitiv așezării și, odată cu aceasta, cimitirului (p. 264).

Catalogul se încheie cu un ultim set de 104 planșe (p. 266–370).

Cartea beneficiază de un bogat aparat critic: 31 de titluri aparținând unui număr de 38 de autori români și 35 de titluri semnate de 47 de autori străini. Bibliografia citată în note (într-o îmbinare a sistemului clasic, cu cel utilizat de arheologii români și cu sistemul Harvard) cuprinde titluri în română, engleză, franceză, italiană, sârbo-croată, germană și poloneză.

Abrevieri bibliografice

- Poenaru-Bordea 1996 Gh[eorghe] Poenaru-Bordea, *Gheorghe Popilian la a 70-a aniversare*, în *Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologice*, t. 47, București: Edit. Academiei Române, 1996, p. 435–445.
- Preda 1978 [Constantin Preda], *Popilian, Gheorghe*, în *Enciclopedia istoriografiei românești*, coord. Prof. univ. dr. Ștefan ȘTEFĂNESCU (membru corespondent al Academiei Române), București: Edit. Științifică și Enciclopedică, 1978, [472 p.], p. 271a.

Neagu Manolache*

* The Olt County Museum; e-mail: manolacheneagu@gmail.com.